

TARİH VAKFI

M.Ali Aybar anısına düzenlenen

ULUSAL BAĞIMSIZLIK ANLAYIŞIMIZ: DÜN-BUGÜN Sempozyumu

İstanbul, 07 Ekim 2001

TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA (TDP) ULUSAL BAĞIMSIZLIK

BASKIN ORAN

(anlatma özeti)

Giriş: Dış Politikada "Ulusal Bağımsızlık" ve "Görelî Özerklik" kavramları

- I) TDP'nin Dış Dinamiği.
 - A) Küreselleşmenin Altyapısı.
 - B) Küreselleşmenin Üstyapısı.
 - C) Uluslararası Siyasal Sistem.
- II) TDP'nin İç Dinamiği.
 - A) Askerî Arkaplan.
 - B) Siyasal-Toplumsal Arkaplan.
 - C) Ekonomik Arkaplan.
 - D) Arkaplan'ın TDP'ye etkileri.
- III) Bağımlılık ve Görelî Özerklik Açıklarından TDP'nin Evreleri.

Sonuç.

GÜNÜMÜZDE ULUSAL BAĞIMSIZLIK KAVRAMI

Hasan Bülent Kahraman

1989 yılı Berlin Duvarı'nın çöküşü dünyada yeni bir dönemin başladığı tarihtir. Westfalya antlaşmasından o güne kadar gelen süreç ulusların dost ve düşman devletler olarak ayrışmasını ve uluslararası ilişkilerin bu bağlamda şekillenmesini öngörmüştür. Oysa Soğuk Savaş'ın da bir anlamda bittiği tarih olan 1989'dan sonra başladığı kabul edilen küreselleşme ve özellikle de onun kültürel, hukuki ve demokratik boyutu bu yaklaşımı derinden sarsmıştır.

Her ne kadar hızla yükselen mikro milliyetçi akımlar ve onların ortaya çıkardığı yeni ulus devletler başka fakat yoğun bir çatışma ortamı yaratmışsa da ulus-devlet düzeyinde biçimlenen eski anlayış yerini ulusötesi bir anlayışla oluşan yeni bir yaklaşıma bırakmıştır. Bu, uluslararası ilişkilerde daha önceki dönemde sıklıkla başvurulan merkez-çevre kavramlarını da derinden etkilemiştir.

Böyle bir ortamda ulusal bağımsızlık kavramının yerini tayin etmek eskisi kadar kolay olmamaktadır. Sermayenin kazandığı akışkanlık, finans kapital çevresinde biçimlenen entegrasyonlar merkez-çevre arasında yeni bir bağımlılık ilişkisini doğurmaktadır. Kaldı ki, AB gibi bölgesel ittifaklar da gene entegrasyon mantığını güçlendiren birer faktördür.

Uluslararası ilişkilerin yeni ve değinilen bu konumu bu kısıtlamayı hazırlayan en önemli etken olmakla birlikte yeni dönemin ulusal bağımsızlık kavramını bir kez daha biçimlendiren bir başka boyutu teknolojidir. 1980'lerden başlayarak hızla gelişen mikro teknoloji alanı ve özellikle iletişim teknolojileri ulusal bağımsızlık kavramını salt siyasal bir kavram olmaktan çıkarmıştır. Bugün kültürel açıdan yaşanan evrensel daralma ulusal bağımsızlığın tanımlanmasında daha önemli bir vurguyla ele alınması gereken bir husustur.

Bu doku ulusal bağımsızlık kavramının üzerine oturtulacağı yeni zemini tayin etmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu, içe kapalı, yalıtılmış bir ulusal bağımsızlık anlayışından daha farklı bir süreç olarak belirlenmelidir. O nedenle ulusal bağımsızlığın bugün mutlakıyetçi ve ayrışmacı bir anlayışla ele alınmasından ziyade 'diyalojik' bir anlayış etrafında tanımlanması zorunludur.

60'LARDAN BUGÜNE ULUSAL BAĞIMSIZLIK ANLAYIŞIMIZIN EVRİMİ

Murat Belge

1960'larda Türkiye sosyalizmle tanışırken, sosyalizmdeki tanımıyla "emperyalizm" kavramının siyasi tartışmaya ve dile girmesi, geleneksel Türk milliyetçiliğinde bazı rötuşlar yaptı.

TİP hareketinde ABD-Türkiye ilişkilerinin eleştirisi önemli yer tutuyordu. "İkili Anlaşmalar" ve o çerçevede "üsler" önemliydi. 1965'te TİP Meclis'e grup kuracak sayıda girdiğinde, Aybar'ın konuşmasında "Amerikan işgali"nden bahsetmesi kıyametleri kopardı.

Ama daha büyük itki MDD'den geldi. Bunun "M"si gereği, bütün sosyalist dile "Milliyetçilik" kavramı yerleşti. "Yurtseverliğin çoğu enternasyonalizme götürür" teorisi çıktı.

Bu koşullarda, 68'm ardından, 6. Filo'nun İstanbul'a gelmesi üstüne başlayan protesto iyi neticelenmelidir. Bu "sol milliyetçi" davranışın başlattığı çeşitli motifler solun bundan sonraki kariyerinde sürekli izlenecektir.

Yetmişlerde bir siyasi strateji olarak "asker kuyrukçuluğu" kalmadığı için, sol bilinçli bir milliyetçilik yapmadı. Hatta, siyasi pratikte, bunun tersini de zorladı. Teorik planda emperyalizm ve ayrıca bir miktar da milliyetçilik tartışıldı (öncelikle Birkim'de); ama bu tip tartışmalar ne kadar etkili oluyorsa, bu da o kadar etkili oldu.

Emperyalizmi bize, nasıl örgütleyip hangi stratejiyle iktidara geleceğimize açısından önemliydi.

80'lerde darbe solu legal sahneden sildikten sonra, gerek Kürt sorunu, gerekse "irtica" tehlikesi, hem askere bel bağlamayı, hem milliyetçiliği, hem faşizan bir rejimi destekleyenlere büyük bir hareket alanı yarattı. Bugün bu noktadayız.

Körfez savaşından beri ilk sinyaller geldi: "Emperyalizm" kavramı, "faşizm/demokrasi" mücadelesinde faşizmin kamouflajı.

TİP'İN ULUSAL BAĞIMSIZLIK ANLAYIŞI

Artun Ünsal

TİP 'in ulusal bağımsızlık anlayışının önce, 1960'lar Türkiye'sinin gözlükleriyle değerlendirilmesi, günümüzün "globalleşen" ortamından daha farklı bir dünya konjonktürü çerçevesinde ele alınması, ancak şimdilere de uzanan doğru ve yanlışlarının gözardı edilmemesi gereklidir.

Genel Başkan olarak TİP 'e Şubat 1963'den Kasım 1969'a dek damgasını vurmuş olan Mehmet Ali Aybar'ın 1940'lardan kaynaklanan ulusal bağımsızlık anlayışı da ihmal edilmemelidir. Ülkede Amerikan yardımına karşı ilk tepkiyi dile getiren Aybar'ın 5 Nisan 1947 tarihli "Zincirli Hürriyet" te yayınlanan yazısının başlığı şöyleydi: " Her şeyden evvel ve her şeyin üstünde istiklâl "... Aybar, TİP Genel Başkanı olduktan sonra hazırlanan 1964 TİP programının başında da Atatürk'ün Aralık 1921 tarihli söylevinin yer alması sadece TİP'i meşrulaştırmağa yönelik taktiksel bir çaba değildi: Atatürk, " (...) İstiklâlimizi emin bulundurabilmek için(...) bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı heyeti milliyeye mücadeleyi caiz gören" bir anlayıştan yanaydı.

Kemalizmin, özellikle milliyetçi ve antiemperyalist mirasının, doğal olarak yansıdığı TİP Programında yer alan " İkinci Kurtuluş Savaşı" kavramının hem siyasal hem de ekonomik boyutları vardı. Şubat 2000 ekonomik krizinden sonra , Türkiye'de iktidar partileri liderlerinin sıkı sık " İkinci Kurtuluş Savaşı" temasına sarılmaları da tarihin garip bir tecellisidir.

Gerek NATO ve CENTO 'dan çıkılmasını gerekse AET ile imzalanan Ortaklık Anlaşmasının iptalini isteyen TİP, 1965 seçimleriyle parlamentoya girmeyi başarmasının hemen ardından, iktidarı Türkiye'deki Amerikan Askeri üslerinin ülkenin 35 milyon metrekaare toprağını işgal etmelerine izin vermekle suçlayacak ve bu ülkeyle yapılan ikili savunma anlaşmalarını şiddetle eleştirecekti.TİP ayrıca, " emperyalizm" in Türkiye'deki " zararlı etkileri" ne de değiniyordu: Yabancı sermayenin kâr hadleri çok yüksekti.Yabancı petrol şirketlerinin faaalitelerine son verilmeli, dış ticaret devletleştirilmeli, montaj sanayine son verilerek ulusal sanayinin geliştirilmesine öncelik verilmeliydi.

" Yüzde yüz milli,bağımsız ve barışçı bir dış politika" yı savunan, uluslararası ilişkilerde " eşitlik"ten yana olan TİP'in, VI.Filo'nun İstanbul ziyaretlerini protestodan,"Amerikalılara karşı pasif direniş" kampanyasına, "Ne ABD, ne Sovyetler Birliği, ne Çin!" vurgulamasına, ulusal bağımsızlık anlayışı, 2001 'in koşullarında değerlendirildiğinde romantik, hatta çocuksu bulanlar olabilir.Ama günümüzde görülen o ki, dış ve iç politikasından ekonomik programına, Türkiye Cumhuriyet tarihinde yaşamadığı bir dışa bağımlılık döneminden geçiyor: Dış ve iç siyaseti ABD ile Avrupa arasında sık değişen dengeler üzerinde şekilleniyor. Ekonomisi yabancı paralara endekslenmiş durumda. Ülke genelinde güvensizlik duygusu egemen. Gerçek bir sol ve demokrat bir parti bulunmayışının, Türkiye halkını içine düştüğü ekonomik ve siyasal bunalımdan ve kilitlenmeden kurtuluşu iktidardaki partilerden beklemek yerine bu kez hangi "yeni ufuklar"da aramaya ittiği ? sorusuna bir ölçüde ışık tuttuğu da açıktır. TİP'in seçmeni az olsa da, doğru veya yanlış, bir "vizyonu" vardı. Oysa, günümüz Türkiye'sinde siyasal partilerinin ortak noktasının vizyonsuzluk-ekonominin, dış politikanın, iç politikanın; kısacası, dünyada ve ülkede barışın, huzurun ve refahın birbirinden soyutlanamayacak öğelere bağlı olduğunu farkedemiyen bir vizyonsuzluk-olduğu da ortadadır.